

ANDRÉ MALRAUX

Si el meu «escàndol» no fou més gran i no tingué conseqüències més nefastes en els ambients dels refugiats de París, fou per diverses raons, però sens dubte perquè abans havia emprès algunes accions que desmentien l'acusació oficiosa que m'havia llençat *Treball*.

Entre aquest «haver» a favor meu s'hi comptabilitzaven algunes de les cròniques que havia enviat a *Ariel*, especialment una sobre el pintor Clavé, exiliat, saludant-lo en tant que un de les noves valors catalanes de postguerra. Em sembla molt que el meu article va ser el primer que sobre ell es publicà en el nostre país. També s'hi degué sumar la meva activitat per tal d'organitzar—amb Josep Pallach i Heribert Barrera—una setmana d'estudis catalans a Prada, sota la presidència de Pompeu Fabra i de Pau Casals, un antecedent de la Universitat Catalana d'Estiu que ara s'hi celebra.

També s'hi devia afegir, suposo, un altre fet d'abast col·lectiu, que fou l'organització, al pavelló internacional de la ciutat universitària, d'una presentació íntegra del film *L'Espoir* d'André Malraux, amb la presència de l'escriptor.

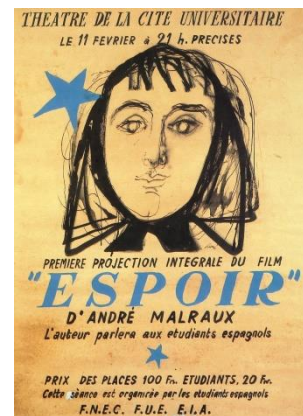
Em semblava injust que jo, a Barcelona, hagués tingut una beca del govern francès i que alguns estudiants refugiats o fills de refugiats no tinguessin cap mena d'ajuda. En això hi veia ja la grapa injusta de la política, contra la qual sempre m'he sublevat.

La idea de projectar aquell film vingué de mi i vaig ser jo qui demanà una cita a Malraux, encara que a l'hora d'anar-lo a veure fóssim tres els qui ens hi presentàrem: Josep Pallach i jo pels estudiants catalans, i un xicot que es deia Benet, castellà, en representació de la FUE. La visita a l'escriptor fou marcada per un clarobscur accentuat, digne d'un capítol de novel·la, que encara a hores d'ara no sé si era degut a la casualitat o provocat artificialment. El fet és que quan arribàrem a casa seva hi havia una pana d'electricitat i pujàrem l'ampla escalinata a les palpentes. Malraux, en el transcurs de la conversa, ens va voler observar de prop, oferint-nos tabac i apropant-nos l'encenedor a la cara per tal d'examinar-nos un per un.

Ens exhibí unes quantes publicacions polítiques clandestines, vingudes de diversos indrets d'Espanya, per demostrar-nos que estava més al corrent que nosaltres mateixos sobre els esdeveniments d'allí dins. El mateix Josep Pallach, que havia passat a peu la frontera més d'una vegada, restà una mica *épaté*, que és el que el nostre amfitrió pretenia.

De sobte ens digué:

—*Vous aurez le film. Ce sera même la première projection intégrale. Mon secrétaire se mettra en rapport avec vous pour préciser les détails. Quant à moi, je ne parlerai que pendant dix minutes ou un quart d'heure.*

Això darrer és el que volíem demanar-li, però encara no havíem formulat la petició quan ens ho digué, de manera que s'anticipà al nostre desig, amb la voluntat evident de demostrar-nos que endevinava el nostre pensament i les nostres intencions. En anar-nos-en, la llum havia tornat i vàrem poder admirar, a la seva escala, una reproducció de dimensions naturals de *Le Moulin de la Galette*, de Renoir.

La sessió projectada va celebrar-se amb èxit total i va deixar molta gent a fora. Però ningú no sap els incidents i els obstacles que em calgué vèncer, abans, per a menar-la a bon port.

M'he preguntat més d'una vegada què s'esdevingué entre el dia de la nostra primera visita, amb la seva promesa formal de facilitar-nos el film, i el dia de la projecció, uns quants mesos després, que justificués o expliqués amb una mica de versemblança les dificultats que sorgiren. He arribat a la conclusió—mirant les dates, un historiador ho podria comprovar—que en l'endemig hi hagué la creació de l'RPF (Rassemblement Populaire Français), capitanejat per De Gaulle, del qual Malraux fou un membre destacat, i que amb aquesta adhesió contragué nous compromisos que el conduïren a una tàctica política diferent de la d'abans.

En tot cas, com que la data prevista per a la sessió s'apropava i el secretari de l'escriptor no donava cap senyal de vida, tal com havia estat convingut, em vaig creure obligat a presentar-me de nou a casa de Malraux per aclarir l'assumpte. Telefonar era perillós, perquè un petit malentès podia esguerrar-ho tot. La meua presència personal em semblava ineludible perquè l'obligava a una resposta inequívoca.

Malraux em rebé de mal humor i, sense deixar-me parlar, em va engegar un discurs sobre les seves múltiples ocupacions, que li impedié d'estar per tot... Total, que em vaig trobar fora de la seva estança sense haver pogut aclarir ni puntualitzar res. Va ser un cop al carrer, quan ja m'acostava d'esma a la boca del metro, que em vaig dir que allò era un fracàs complet i que no podia entornar-me'n d'aquella manera, amb les mans buides. Però ¿com importunar novament un home que ja se m'havia mostrat tan irritable la primera vegada, sense que em donés una puntada de peu al darrere?

Vaig tornar a casa seva i, a la serventa que m'havia introduït, li vaig demanar un tros de paper, on vaig escriure molt succintament les tres preguntes essencials que li havia de fer, imprescindibles per a dissipar el malentès. Eren aquestes:

Excusez-moi. J'ai oublié:

1. Nous ne pouvons faire aucune intervention, ~~ou~~ ou présentation de la séance, ~~ou~~ a moins que vous croyez convenient ~~de la faire~~ ^{ou} le contraire.
2. Porterez-vous avec vous votre secrétaire pour prendre le texte ~~de la séance~~ de votre parlement ou il faut que nous nous en chargeons?
3. Préférez-vous peut être que nous venions vous recueillir quelque part?

Palmer

1. No pensem fer cap intervenció o presentació de la sessió si vostè no ho creu convenient.

2. ¿Vindrà amb vostè el seu secretari per a taquigrafiar el text del seu parlament o cal que ens n'encarreguem nosaltres?

3. ¿Prefereix que l'anem a recollir en algun lloc?

En un tancar i obrir d'ulls, la dona entrà i tornà a sortir amb el paper a les mans, tan ràpidament que, de primer, amb un gran sobresalt per part meua, creia que l'havia engegada a passeig, però les respostes eren al marge escrites amb llapis, taquigràfiques: *D'accord, Pas la peine, Non.*

Ara, la sessió quedava lligada i el personatge compromès. I tinc la impressió que, en efecte, a desgrat dels seus nous compromisos polítics, Malraux, en la qüestió espanyola, va voler restar sempre fidel a la seva línia de conducta inicial.

En el moment de formalitzar-se l'organització de l'acte, un estudiant basc—Iñaki Rentería—s'incorporà a nosaltres, i la convocatòria pogué ser feta en nom dels tres sindicats universitaris: castellà, català i basc.

El dia de la sessió, Malraux em tornà a fer patir, perquè la sala ja era plena de gom a gom i la projecció del film s'estava acabant. Arribà al minut just, per poder fer un breu parlament. Com que jo estava molt ocupat en el manteniment de l'ordre, a la part de fora, on l'havia estat esperant, només recordo les seves primeres paraules:

—*Nous, les ancians combattants de la guerre d'Espagne...*

Els ingressos que la sessió ens procurà foren repartits en parts iguals entre els tres sindicats, als quals vaig passar comptes fins a l'últim cèntim.

El gener del 1949, per compte i iniciativa propis, duia un article, redactat uns dies abans, a Claude Bourdet, director de *Combat*, «Il y a dix ans Franco entrat à Barcelona», comentant aquest esdeveniment, on defensava que, *de facto*, la Guerra Civil havia finit aquell dia, amb unes consideracions sobre el fet mateix de la Guerra Civil que a un observador una mica perspicax que em conegués no se li hauria escapat que havien d'haver sortit de mi. L'article fou publicat en el moment just—el mateix 26 de gener, em sembla, o el 27—a primera plana, com a editorial, signat amb tres estrelles.

Algú em va dir, l'endemà mateix, que l'Ambaixada Espanyola de París ja sabien que jo n'era l'autor.

Grifeu, 24 de juny del 1985